

Nr 260.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning; given Stockholms slott den 23 maj 1932.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogat förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

GUSTAF.

N. Gärde.

F ö r s l a g
till
L a g
om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Konungen äge, där det med hänsyn till svår penningkris prövas oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret medgiva gäldenär det anstånd med gälds betalning, som av omständigheterna påkallas.

Sådant medgivande skall avse viss tid, högst tre månader, med rätt för Konungen att, då synnerliga skäl därtill äro, efter förnyat hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret bevilja förlängning med högst tre månader varje gång.

Medgives anstånd, äge Konungen tillika besluta anstånd med betalning av offentliga avgifter, vilka icke kunna för gäld anses.

Medgivet anstånd må, när förhållandena därtill föranleda, av Konungen återkallas.

2 §.

Medgivande av anstånd med gälds betalning må även innefatta förbud för gäldenär att fullgöra betalning å tid, varunder anståndet gäller.

3 §.

Konungen äge utfärda de föreskrifter, som i följd av medgivande av anstånd må anses nödiga dels rörande gäldenärs skyldighet att betala ränta å gäld, med vars betalning anstånd gäller, dels rörande inskränkningar i borgenärs rätt att hos domstol, överexekutor och utmätningsman utsöka sin fordran, att söka att gäldenärs egendom avträdes till konkurs samt att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, dels ock rörande uppskov med försäljning av utmätt egendom.

4 §.

Växel eller check må under den tid, anstånd gäller, icke uppvisas till betalning eller protesteras för bristande betalning.

5 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan i följd av anståndet sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, där åtgärden vidtages inom en månad efter hindrets upphörande; dock att i fråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt eller checkrätt skall gälla vad därom särskilt stadgas.

6 §.

Är gäldenär, för vilken anstånd medgives, aktiebolag, äge Konungen, där det prövas nödigt för främjande av syftet med anståndet, förordna, att administratorer, som av Konungen utses, skola under tiden för anståndet i styrelsens ställe omhändehava förvaltningen av bolagets angelägenheter enligt vad om styrelsen är stadgat; dock vare administratorerna icke skyldiga att vidtaga åtgärd för bolagets trädande i likvidation eller försättande i konkurs.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1932 och gäller till och med den 28 februari 1933.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementetsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 17 maj 1932.*

N ä r v a r a n d e :

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLM-BÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde:

»Genom proposition den 12 mars 1932 (nr 198) förelade Kungl. Maj:t riksdagen förslag till lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning. Förslaget vann riksdagens bifall, och lag i ämnet utfärdades den 14 mars 1932 (nr 45). Enligt lagen äger Kungl. Maj:t, där det med hänsyn till svår penningkris prövas oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret medgiva gäldenär det anstånd med gälds betalning, som av omständigheterna påkallas. Lagen har hittills kommit i tillämpning beträffande ett företag samt vissa detta närstående bolag och enskilda (S. F. S. nr 46, 61 och 93). Lagens giltighetstid utgår den 31 innevarande månad.

Vid anmälan i statsrådet den 26 februari 1932 av förslaget till förevarande lagstiftning framhöll jag — efter att hava erinrat om bestämmelserna i gällande moratorielag av den 18 september 1914 (nr 205) om rätt för Kungl. Maj:t att förordna om allmänt moratorium (generalmoratorium) — att jag inom departementet till behandling upptagit frågan om revision av moratorielagstiftningen i dess helhet men att jag funnit mig böra i avbidan på slutförandet av utredningen därom omedelbart framlägga förslag angående medgivande av moratorium för viss gäldenär (specialmoratorium).

Med den igångsatta utredningen avsåg jag att få utrönt, om och i vad mån ändringar i 1914 års moratorielagstiftning kunde anses påkallade med hänsyn ej mindre till den erfarenhet, som vunnits rörande lagstiftningens tillämpning under tidigare år, än även till de förändringar på det ekonomiska området, som sedan dess inträtt. Särskilt syntes det mig angeläget tillse, om framkomna önskemål rörande betalningsanstånd för jordbrukare samt förhindrande av exekutiva auktioner å jordbruksegendomar kunde på lämpligt sätt genom lagstiftningen tillgodoses, därest åtgärder i sådan riktning skulle visa sig ofrånkomliga.

I sitt den 12 april 1932 avgivna betänkande angående åtgärder för lindrande av jordbrukets kreditsvårigheter (statens off. utredningar 1932: 12) har jordbruksutredningen vid prövning av framförda förslag om moratorium eller liknande ingripanden förklarat sig hava kommit till den uppfattningen, att dessa förslags realiserande skulle medföra rubbningar i det ekonomiska samhällslivet av svåröverskådlig art utan att därmed vunnas någon effektiv och varaktig förbättring av vederbörande jordbrukares ekonomiska ställning. Jordbruksutredningen har därför ansett åtgärder av här avsedda slag icke böra tillgripas samt i denna del endast framlagt förslag om visst skydd för gäldenär mot utmätning och konkursansökan under tid, då försök att åvägabringa underhandsackord för gäldenären under medverkan från det allmännas sida påginge. Vid anmälan i statsrådet den 13 innevarande månad av jordbruksutredningens betänkande har chefen för jordbruksdepartementet framhållit, bland annat, att då det torde ligga i borgenärernas eget intresse att ej motsätta sig erforderligt anstånd, lagstiftningsåtgärder i sistnämnda avseende icke syntes för närvarande böra ifrågasättas.

Vid nu angivet förhållande och då ej heller eljest något mera trängande behov av ändring i 1914 års moratorielagstiftning visat sig föreliggande synes mig för närvarande ej annan åtgärd påkallad än att lagstiftningen om specialmoratorium beredes förlängd giltighet. Ehuru dylikt moratorium icke vidare lär kunna ifrågakomma för dem, som erhållit sådant för tiden till och med denna månads utgång, torde dock förhållandena vara sådana, att möjlighet alltjämt bör hållas öppen för medgivande av specialmoratorium, där sådant skulle prövas oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl. Jag har därför låtit inom departementet utarbeta förslag till ny lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning, avsedd att träda i stället för nu gällande lag i detta ämne.

Detta förslag överensstämmer — fränsett en i förslaget upptagen ny paragraf, 6 § — nära med den i ämnet gällande lagen. Allenast i 1 § andra stycket och 3 § har viss jämkning vidtagits.

Enligt 1 § i gällande lag må anstånd medgivas allenast för viss tid, högst en månad, varjämte — efter förnyat hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret — förlängning av anståndet må beviljas med högst en månad varje gång. Då ett av huvudsyftena med moratorium är att bereda ett företag, som befinner sig i svårigheter, rådrom för att genom förhandlingar med borgenärerna eller på annat sätt trygga företagets fortbestånd samt detta syfte torde kunna bättre nås genom en från början något rikligare tillmätt anståndstid än den, som gällande lag medgiver, föreslår jag, att tiden för såväl anstånd som förlängning därav må kunna sättas till tre månader. Att särskilt vid någon längre tids anstånd en betryggande tillsyn från det allmännas sida kommer till stånd förutsätter jag såsom självfallet.

Förslagets 2—4 §§ överensstämma helt med motsvarande paragrafer i gällande lag utom därutinnan, att genom 3 § Kungl. Maj:ts tillagd befogenhet att utfärda erforderliga föreskrifter rörande uppskov med försäljning av utmätt egendom utsträckts att omfatta jämväl försäljning av konkursbo tillhörig egendom. Därest en gäldenär, som åtnjutit moratorium, kommit i konkurstillstånd,

torde nämligen understundom avvecklingen av konkursboet kunna kräva bestämmelser om realisationstider avvikande från de i konkurslagen fastställda. Genom sådant tillägg uppnås ock full överensstämmelse med 1914 års moratorielag.

I 5 § av gällande lag stadgas, att där enligt lag eller författning borgenärs rätt är beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och sådan åtgärd i följd av anstånd ej kan företagas, borgenärens rätt skall vara förvarad, där åtgärden vidtages inom en månad efter hindrets upphörande. Paragrafen överensstämmer med motsvarande stadgande i 1914 års moratorielag, och någon ändring häri torde icke böra ske. Stadgandet är av betydelse, bland annat, med hänsyn därtill, att enligt de med stöd av gällande lag utfärdade moratorieföreskrifterna ansökan om gäldenärs försättning i konkurs icke kan göras under anståndstiden. På grund av uppkommen fråga om stadgandets innebörd i avseende å borgenärs rätt att i händelse av konkurs anställa återvinningstalan synes det mig angeläget framhålla, att stadgandet i detta hänseende medför, att därest konkursansökan göres sist inom en månad från moratoriets upphörande, ansökningen har samma rättsverkan, som om den gjorts då moratoriet började löpa. Rätten till återvinningstalan är med andra ord under angiven förutsättning bibehållen, så snart den i varje särskilt fall för rätt till återvinning stadgade tid icke är tilländalupen vid moratoriets början. Med enskild borgenär är tydligen jämställd konkursförvaltare såsom företrädare för konkursborgenärerna. Vad nu sagts beträffande rätt till återvinning äger tillämpning jämväl beträffande det hinder för rätt till kvittning, varom stadgas i 121 § tredje stycket konkurslagen.

I fråga om den föreslagna 6 § vill jag framhålla följande.

Med hänsyn till de ingripande verkningar i enskildas rättsförhållanden, som ett moratorium innebär, torde det få anses ligga i sakens natur, att den, som erhåller moratorium, skall vara skyldig underkasta sig den tillsyn, som av omständigheterna kan vara påkallad. Sådan tillsyn torde vara erforderlig särskilt i fall, då i samband med medgivande av moratorium inskränkningar göras i gäldenärens rätt att fullgöra honom åvilande betalningsskyldighet (tvångsmoratorium). I överensstämmelse med denna uppfattning har ock Kungl. Maj:t förordnat om tillsyn i anledning av hittills medgivna betalningsanstånd. Den sålunda anordnade tillsynen läser hava väl motsvarat det ändamål, som därmed avsetts. Emellertid torde, om gäldenären är aktiebolag och moratorium finnes erforderligt för att genom förhandlingar med borgenärer eller annorledes söka åstadkomma nödig förutsättning för bolagets fortbestånd, det vara av synnerlig vikt att trygghet skapas för att förvaltningen av bolaget — vartill hör ej endast rörelsens skötsel utan även och icke minst handhavandet av nysberörda särskilda uppgift — utövas på sådant sätt att syftet med anståndet därigenom främjas. Med hänsyn härtill torde det vara önskvärt, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att förordna administratorer att under anståndstiden omhänderväsa förvaltningen av bolagets angelägenheter. Dessa administratorer böra träda i styrelsens ställe samt hava samma rättigheter och skyldigheter som styrelsen. Då administratorernas uppgift framförallt är att söka möjlig-

göra bolagets fortbestånd, torde dock administratorerna böra befrias från skyldighet att vidtaga åtgärd för bolagets försättande i likvidation eller i konkurs. I enlighet härmed har 6 § av förslaget avfattats.

Lagen torde böra erhålla provisorisk karaktär och föreslås skola gälla till och med den 28 februari 1933.»

Föredraganden uppläser härefter förslaget till *lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning* av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

F ö r s l a g
till
L a g
om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Konungen äge, där det med hänsyn till svår penningkris prövas oundgängligen nödigt för tillgodoseende av allmänt väl, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret medgiva gäldenär det anstånd med gälds betalning, som av omständigheterna påkallas.

Sådant medgivande skall avse viss tid, högst tre månader, med rätt för Konungen att, då synnerliga skäl därtill äro, efter förnyat hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret bevilja förlängning med högst tre månader varje gång.

Medgives anstånd, äge Konungen tillika besluta anstånd med betalning av offentliga avgifter, vilka icke kunna för gäld anses.

Medgivet anstånd må, när förhållandena därtill föranleda, av Konungen återkallas.

2 §.

Medgivande av anstånd med gälds betalning må även innefatta förbud för gäldenär att fullgöra betalning å tid, varunder anståndet gäller.

3 §.

Konungen äge utfärda de föreskrifter, som i följd av medgivande av anstånd må anses nödiga dels rörande gäldenärs skyldighet att betala ränta å gäld, med vars betalning anstånd gäller, dels rörande inskränkningar i borgenärs rätt att hos domstol, överexekutor och utmätningsman utsöka sin fordran, att söka att gäldenärs egendom avträdes till konkurs samt att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, dels ock rörande uppskov med försäljning av utmätt eller konkursbo tillhörig egendom.

4 §.

Växel eller check må under den tid, anstånd gäller, icke uppvisas till betalning eller protesteras för bristande betalning.

5 §.

Är enligt lag eller författning borgenärs rätt beroende därav, att talan anhängiggöres eller annan åtgärd vidtages inom viss tid, och kan i följd av anståndet sådan åtgärd icke företagas, vare borgenärens rätt förvarad, där åtgärden vidtages inom en månad efter hindrets upphörande; dock att i fråga om vad borgenären har att iakttaga för bevarande av växelrätt eller checkrätt skall gälla vad därom särskilt stadgas.

6 §.

Är gäldenär, för vilken anstånd medgives, aktiebolag, äge Konungen, där det prövas nödigt för främjande av syftet med anståndet, förordna, att administratorer, som av Konungen utses, skola under tiden för anståndet i styrelsens ställe omhänderhava förvaltningen av bolagets angelägenheter enligt vad om styrelsen är stadgat; dock vare administratorerna icke skyldiga att vidtaga åtgärd för bolagets trädande i likvidation eller försättande i konkurs.

Denna lag träder i kraft den 1 juni 1932 och gäller till och med den 28 februari 1933.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 23 maj 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 maj 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsrådet Hugo Wikander.

Lagrådet yttrade:

3 §.

Denna paragraf företer såtillvida olikhet mot 3 § i lagen den 14 mars 1932 (nr 45), att den genom tillägg av orden »eller konkursbo tillhörig» — på sätt i remissprotokollet antytts — ändrats i överensstämmelse med 2 § första stycket i lagen den 18 september 1914 (nr 205). Såsom motivering härför har i protokollet åberopats, att därest en gäldenär, som åtnjutit specialmoratorium, kommit i konkurstillstånd, avvecklingen av konkursboet understundom torde kunna kräva bestämmelser om realisationstider avvikande från de i konkurslagen fastställda.

Till vad sålunda anförts kan anmärkas, att den förefintliga skiljaktigheten mellan ovannämnda båda lagrum synes lagrådet vara betingad av det sakliga skälet, att ett anstånd enligt 1932 års lag ej torde böra fortfara, sedan det visat sig att konkurs icke kan undvikas. Skulle speciella föreskrifter om realisationen av konkursboets egendom vara erforderliga, synes den lag med särskilda bestämmelser om konkurs, som inom de närmaste dagarna lär bli utfärdad, böra bringas till tillämpning. Genom denna lag införes en för konkurs efter specialmoratorium lämpad ordning, innefattande bland annat rätt för konkursförvaltarna att låta med försäljning av egendom anstå. Att lämna Kungl. Maj:t befogenhet att i fråga om en viss konkurs i vidare mån än genom att förordna om tillämpning av berörda särskilda bestämmelser medgiva upp-

skov med försäljning av konkursboet tillhörig egendom synes ej erforderligt eller lämpligt.

På nu anförda skäl hemställer lagrådet, att förevarande paragraf måtte erhålla samma lydelse som 3 § i 1932 års lag.

5 §.

I fråga om tolkningen av förevarande redan nu gällande bestämmelse får lagrådet till fullo instämma i vad departementschefen anført. Då borgenärs rätt till återvinningstalan är beroende därav, att konkursansökan göres inom viss tid, och sådan åtgärd från annans sida än gäldenärens hindrats genom meddelat moratorium, är enligt denna bestämmelse borgenärens rätt till återvinning förvarad, om konkursansökan göres inom en månad efter moratoriets upphörande. Att rätten till återvinning ej kan beröras därav, att i ett visst fall konkurs inträder på grund av ansökan av gäldenären själv — och detta ej ens om ansökningen göres under moratoriets bestånd — måste enligt lagrådets mening uppenbarligen följa av grunderna för ifrågavarande bestämmelse. Beträffande avtal, som kommit till stånd under löpande moratorietid, är ock konkursansökan inom en månad efter dess utgång tillfyllest för att hålla talerätten öppen, där tiden härför då eljest skulle vara utlupen. Vad nu är sagt om rätt till återvinning bör tydligen, på sätt i remissprotokollet anförts, gälla jämväl beträffande det hinder mot kvittning, varom stadgas i 121 § tredje stycket konkurslagen. Därest konkurs sökes inom sextio dagar efter det kvittningssökanden av annan förvärvat fordringen hos gäldenären, resp. satt sig i skuld hos denne, äger — under sådana i nämnda stycke närmare angivna omständigheter, som ådagalägga att förfarandet skett för att i anledning av gäldenärens befarade obestånd bereda möjlighet till kvittning — vederbörande icke den rätt till kvittning, som eljest kunde hava tillkommit honom. Även här har den åtgärd från övriga borgenärens sida — konkursansökningen — som de hava att vidtaga för att förekomma kvittning, tillsvidare hindrats genom moratoriet och kan således i stället äga rum inom en månad efter dess upphörande med enahanda verkan gentemot kvittningsyrkandet.

6 §.

På de i remissprotokollet anförda skäl finner även lagrådet det ändamålsenligt och betryggande, att Kungl. Maj:t — på sätt i denna paragraf föreslagits — erhåller befogenhet att, därest anstånd medgivits aktiebolag, förordna administratorer att under anståndstiden i styrelsens ställe omhänderhava förvaltningen av bolagets angelägenheter. Om administratorerna skall gälla vad om styrelsen är stadgat i lag eller bolagsordningen; dock skola administratorerna icke vara skyldiga att vidtaga åtgärd för bolagets trädande i likvidation eller försättande i konkurs. Då administratorerna skola helt representera bolaget i styrelsens ställe, kan sådan åtgärd under denna tid ej heller ankomma på styrelsen. Härav får dock enligt lagrådets mening den slutsatsen icke dragas, att bolagets rörelse må fortsättas utan hänsyn till den skyldighet, som kan

uppkomma för bolaget att träda i likvidation eller konkurs. Med förordnandet av administratorer under moratorium är avsett att befordra strävanden att genom förhandlingar med borgenärer eller annorledes skapa nödiga förutsättningar för bolagets fortbestånd. När emellertid administratorerna finna, att av lagen krävda förutsättningar för rörelsens fortsatta drivande ej kunna vinnas, böra de anmäla detta förhållande för Kungl. Maj:t, som då torde återkalla anståndet. Och det är av hänsyn till såväl borgenärerna som aktieägarna av vikt, att moratorium ej längre åtnjutes än som för ovannämnda ändamål kan anses oundgängligen nödvändigt. Under betonande av denna sin uppfattning anser sig lagrådet icke böra framställa erinran mot den i förevarande paragraf föreslagna bestämmelsen.

Det bör slutligen påpekas, att sedan moratoriet och därmed förordnandet för administratorerna under ovan angivna förhållanden upphört, skyldighet inträder för styrelsen att vidtaga erforderlig åtgärd för bolagets trädande i likvidation eller försättande i konkurs. Den omständigheten, att under moratoriet administration kommit till stånd, minskar ej heller styrelsens ansvar för vad som dessförinnan företagits eller underlåtits av styrelsen.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj 1932.

N ä r v a r a n d e :

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, lagrådets den 23 maj 1932 avgivna utlåtande över det den 17 maj 1932 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om anstånd i särskilt fall med gälds betalning*.

Under förmälan, att med hänsyn till vad lagrådet anfört viss jämkning skett i 3 §, i det att orden »eller konkursbo tillhörig» där uteslutits, hemställer föredraganden, att det sålunda ändrade förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ragnar Kihlgren.